

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Аргументовано, що ефективність державної інформаційної політики безпосередньо залежить від наявності системи суб'єктів, які уповноважені вживати дієвих заходів щодо вироблення такої політики шляхом прийняття відповідних адміністративно-правових актів. Наголошено, що першочергову роль у процесі формування державної інформаційної політики відіграють так звані загальні суб'єкти – вищі органи державної влади, а також координаційні та консультативні органи, що створені при них. Проаналізовано діяльність зазначених суб'єктів та акцентовано увагу на їх першочергових завданнях у цій сфері.

Ключові слова: суб'єкти, органи державної влади, державна інформаційна політика, адміністративно-правові акти, завдання.

Аргументировано, что эффективность государственной информационной политики непосредственно зависит от наличия системы субъектов, которые уполномочены применять действенные мероприятия по разработке такой политики путем принятия административно-правовых актов. Подчеркнуто, что приоритетную роль в процессе формирования государственной информационной политики играют общие субъекты – высшие органы государственной власти, а также координационные та консультативные органы, которые при них созданы. Проанализирована деятельность данных субъектов и акцентировано внимание на их первоочередных задачах в этой сфере.

Ключевые слова: субъекты, органы государственной власти, государственная информационная политика, административно-правовые акты, задачи.

Argue that the effectiveness of the state information policy directly depends on the presence of subjects of the system, are authorized to apply effective measures for the development of such a policy by adopting administrative regulations. It was stressed that the priority role in the formation of the state information policy plays common subjects – the supreme bodies of state power, as well as co-ordination is the advisory bodies, which when they are created. Analyze activity data subjects and emphasize their priorities in this area.

Key words: actors, public authorities, public information policy, legal and administrative acts, tasks.

Вступ. Процес формування державної політики у будь-якій сфері суспільного життя вимагає наявності відповідного підґрунтя, ключовими елементами якого є:

- відповідна теоретико-правова ідеологія, що будується з урахуванням специфіки розвитку окремої держави та її регіонів, рівня демократизації суспільства;
- правові засади функціонування конкретної сфери суспільного життя (зокрема, наявність профільного адміністративного законодавства, положення якого регулюють правовідносини у цій сфері);
- інституційний механізм (тобто наявність відповідних органів державної влади, місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства, що уповноважені брати участь у процесі формування та реалізації положень нормативно-правових актів).

Дієвість кожного з наведених вище елементів буде визнана високою за умови налагодження між ними взаємодії, що власне і дозволяє визнати весь механізм формування та реалізації державної правової політики результативним та ефективним, створити належні умови для безперебійного перебігу процесу прийняття управлінських рішень. Таким чином, однією з необхідних умов формування ефективної державної інформаційної політики є наявність відповідної системи суб'єктів, які уповноважені вживати дієвих заходів щодо вироблення такої політики шляхом прийняття відповідних адміністративно-правових актів.

З урахуванням точки зору О.І. Безпалової щодо особливостей законодавчого забезпечення реалізації правоохоронної функції держави можна дійти висновку, що важливою передумовою ефектив-

ності державної інформаційної політики є розроблення відповідної нормативно-правової бази, оскільки саме на рівні нормативно-правових актів мають створюватися пріоритетні напрями забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави в інформаційній сфері, окреслюватися коло суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію, закріплюватися шляхи взаємодії зазначених суб'єктів, визначатися проблемні питання, пов'язані із забезпеченням реалізації державної інформаційної політики, та пропонуватися шляхи їх вирішення [1].

Першочергову роль у процесі формування державної інформаційної політики відіграють так звані загальні суб'єкти – вищі органи державної влади, а також координаційні та консультативні органи, що створені при них. До їх числа належать: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України. Зазначені суб'єкти визначають державну політику в усіх сферах суспільного життя, і формування саме державної інформаційної політики не є основним їх завданням, вони це завдання виконують одночасно зі здійсненням інших наданих їм повноважень, зокрема в рамках нормотворчості.

Відповідно до ст. 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в нашій державі є Верховна Рада України [2]. Це означає, що саме цьому органу державної влади надано повноваження щодо визначення пріоритетів розвитку держави та її регіонів, формулювання базових завдань загальнодержавного значення в контексті забезпечення належного функціонування найбільш значущих сфер суспільного життя. Зазначені дії Верховна Рада України здійснює шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, тобто в результаті формування державної політики в окремих сферах суспільного життя. Таким чином, навіть незважаючи на те, що Верховна Рада України не є суб'єктом адміністративного права, не виникає сумнівів щодо доцільності включення даного органу до числа суб'єктів формування державної інформаційної політики саме в контексті адміністративно-правового регулювання.

Одним із напрямів діяльності Верховної Ради України у сфері формування державної інформаційної політики є прийняття законів (ч. 3 ст. 85 Конституції України), що є нормативно-правовими актами, які містять державні рішення вищої юридичної сили, а також підзаконних нормативно-правових актів. Такі акти є правовою формою реалізації компетенції законодавчого органу [3], а також підтвердженням специфіки адміністративно-правового статусу даного органу державної влади. За допомогою відповідних нормативно-правових актів створюються необхідні умови для забезпечення як безпосередньо формування, так і реалізації державної інформаційної політики. У зв'язку з цим можна дійти висновку, що Верховна Рада України є одним із провідних суб'єктів саме формування державної інформаційної політики.

Аналіз нормативно-правових актів, прийнятих Верховною Радою України, дозволяє дійти висновку, що їх норми спрямовані на:

- створення належних умов для реалізації кожною людиною та громадянином права на інформацію, що гарантується Конституцією України, у тому числі визначення дієвого механізму гарантування права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес;
- встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію (зокрема, адміністративної відповідальності);
- створення умов для подальшого розвитку інформаційного простору в Україні, забезпечення його входження до загальноєвропейського інформаційного простору, невід'ємною умовою якого є недопущення негативного впливу на населення за допомогою засобів масової інформації;
- окреслення основних напрямів державної інформаційної політики; врегулювання відносин (адміністративно-правових), які виникають у процесі створення, одержання, зберігання, використання, охорони, захисту інформації;
- визначення адміністративно-правових засад діяльності засобів масової інформації (зокрема, друкованих), що дозволяє створити необхідні умови для забезпечення наданого кожній людині права на інформацію та запровадити ефективний механізм підтримки державою діяльності засобів масової інформації;
- врегулювання адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах;
- запровадження єдиної процедури надання інформаційними агентствами інформаційних послуг, визначення ключових засад діяльності зазначених агентств та їх правового статусу;
- створення належних умов для забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції шляхом вироблення усталеного порядку доступу до судових рішень, забезпечення однакового застосування норм законодавства та ін.

Необхідно звернути увагу, що законами України практично не регулюються питання адміністративно-правового статусу суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, виняток становить лише, наприклад, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України [4]. Така увага з боку Верховної Ради України до цього суб'єкта формування та реалізації

державної інформаційної політики зумовлена, на нашу думку, тим, що він спрямовує свою діяльність на забезпечення національної безпеки України від зовнішніх і внутрішніх загроз у сфері захисту інформації. Це свідчить про вирішальне значення Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у секторі безпеки і оборони України, що власне і зумовлює необхідність врегулювання її адміністративно-правового статусу саме на законодавчому рівні на відміну від усіх інших суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики.

Що стосується підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих Верховною Радою України у напрямі формування та реалізації державної інформаційної політики, то хотілось би з усього переліку звернути увагу на такі постанови: «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 03.07.2014 № 1565, «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» від 31.03.2016 № 1073. За результатами проведення відповідних парламентських слухань прийнято низку рішень про необхідність удосконалення адміністративного законодавства в інформаційній сфері, що мають ключове значення у напрямі врахування якісно нових тенденцій розвитку інформаційної сфери та інформаційного суспільства, узгодження стратегії та тактики участі України у процесі формування глобального інформаційного простору та участі у глобальному інформаційному протистоянні. Це дозволить створити цілісну правову систему з питань розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Результатом проведення парламентських слухань також є обґрунтування доцільності оптимізації діяльності окремих суб'єктів реалізації державної інформаційної політики (також передбачається створення нових суб'єктів) та запровадження більш ефективної взаємодії між ними та органами місцевого самоврядування; визначення першочергових кроків у напрямі зміцнення кадрового потенціалу в інформаційній сфері; визначення процедури адаптації системи захисту державних інформаційних ресурсів до вимог та стандартів Європейського Союзу; пропозиції щодо кола заходів, які доцільно активізувати у напрямі подальшого розповсюдження електронного управління та електронних сервісів для бізнесу та громадян, розвитку електронної економіки, запровадження електронної ідентифікації фізичних і юридичних осіб у державних інформаційно-телекомунікаційних системах, проведення наукового і науково-технічного забезпечення розвитку інформаційного суспільства.

Підтримуємо позицію О.І. Безпалової, що крім законодавчої функції, Верховна Рада України здійснює функцію контролю за владою, тобто парламентський контроль за діяльністю суб'єктів реалізації державної інформаційної політики (в тому числі шляхом проведення спеціальних парламентських розслідувань) [5]. У ході реалізації контрольної функції Верховна Рада України уповноважена вирішувати кадрові питання щодо призначення керівників окремих органів державної влади, що є суб'єктами формування та реалізації державної інформаційної політики. Так, зокрема, виключно до компетенції Верховної Ради України належить:

- призначення за поданням Президента України Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, призначення за поданням Прем'єр-міністра України інших членів Кабінету Міністрів України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голови Фонду державного майна України, звільнення зазначених осіб із посад;

- здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, у тому числі шляхом вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України в разі неналежного виконання покладених на них обов'язків, у тому числі в частині недостатньо ефективної реалізації державної політики в інформаційній сфері;

- призначення на посаду та звільнення з посади за встановленою на законодавчому рівні процедурою Голови Служби безпеки України, Голови Національного банку України за поданням Президента України, половини складу Ради Національного банку України, половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

- призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні, у тому числі і в інформаційній сфері;

- затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій таких суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, як Служба безпеки України, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ України [2].

Слід зазначити, що нами наведено далеко не вичерпний перелік контрольних заходів, здійснювати які уповноважена Верховна Рада України в контексті формування та реалізації державної інформаційної політики. Наведені вище заходи стосуються переважно кадрових аспектів функціонування окремих органів державної влади, що є суб'єктами формування в межах наданих повноважень та реалізації державної інформаційної політики.

Якщо вже йде мова про діяльність Верховної Ради України щодо формування та реалізації державної інформаційної політики, то не можна оминути увагою такий важливий напрям, як робота

народних депутатів у комітетах. Відповідно до законодавства комітет Верховної Ради України – орган Верховної Ради України, який утворюється з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій [6]. З усього переліку комітетів, що сьогодні працюють у Верховній Раді України, безпосередньо питаннями формування та реалізації державної інформаційної політики опікуються Комітет із питань інформатизації і зв'язку та Комітет з питань національної безпеки і оборони. Звісно, що діяльність інших комітетів також спрямована на реалізацію основних положень державної інформаційної політики в рамках їх предметів відання, проте вони не опікуються питаннями формування також політики.

Так, зокрема, до предмета відання Комітету з питань інформатизації та зв'язку належать такі: розвиток інформаційного суспільства; Національна програма інформатизації; електронне урядування; електронний документообіг; електронний цифровий підпис; національна система електронних інформаційних ресурсів; телекомунікації; поштовий зв'язок; індустрія програмування; кібербезпека; технічний та криптографічний захист інформації; питання використання радіочастотного ресурсу України [7]. В рамках роботи даного комітету підготовлено низку проектів законів, які розроблено в обсязі формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України з метою приведення законодавства України у сфері телекомунікацій (електронних комунікацій) у відповідність до законодавства Європейського Союзу з урахуванням певних національних особливостей, забезпечення конфіденційності, цілісності і доступності державних інформаційних ресурсів.

Що стосується Комітету з питань національної безпеки і оборони, то предметами його відання, що мають безпосереднє відношення до формування та реалізації державної інформаційної політики, можна визначити такі: національна безпека України; законодавче забезпечення діяльності органів служби безпеки, розвідки і контррозвідки, органів прикордонної служби, захист державної таємниці; правовий режим державного кордону, воєнного та надзвичайного стану; оборонно-промисловий комплекс, державна система страхового фонду документації, військове та військово-технічне співробітництво України з іншими державами, а також участь України в міжнародних миротворчих операціях; державна політика у сфері оборони; боротьба з тероризмом; здійснення цивільного, у тому числі парламентського контролю над воєнною організацією держави; військова служба, Збройні Сили України та їх реформування; державна система спеціального зв'язку [8].

Таким чином, можна дійти висновку, що під час виконання покладених на неї обов'язків Верховна Рада України забезпечує законодавче врегулювання розвитку інформаційного суспільства в державі; визначає оптимальну модель управління інформаційною безпекою та кібербезпекою; вживає заходів щодо поширення іміджу України як ІКТ-країни, привабливої для розміщення інвестицій, активізації участі громадськості в формуванні та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства в Україні (зокрема, шляхом підвищення обізнаності громадян із питань інформаційної безпеки, кібербезпеки та захисту інформації щодо захисту конфіденційної інформації); розробляє рекомендації для інших суб'єктів реалізації державної інформаційної політики, які носять рекомендаційний характер; бере участь у формуванні оптимальної моделі освіти та формування ІКТ-навичок в інформаційному суспільстві.

Кабінет Міністрів України, який є вищим органом виконавчої влади, також належить до числа суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики. На законодавчому рівні передбачено, що Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду Міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів [9]. Окремо хотілося б наголосити, що до числа таких органів належать ті, що безпосередньо беруть участь у формуванні в межах наданої компетенції та реалізації державної інформаційної політики. Отже, Кабінет Міністрів України уповноважений вживати заходів щодо формування та реалізації зовнішньої та внутрішньої політики держави, зокрема в інформаційній сфері як самостійно, так і шляхом спрямування діяльності органів, що йому підпорядковані. Такий висновок можна зробити в результаті аналізу всього переліку повноважень, що надані Кабінету Міністрів України. Так, зокрема, у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій Кабінет Міністрів України уповноважений проводити державну політику у сфері інформатизації, сприяти становленню єдиного інформаційного простору на території України. Проте, на нашу думку, більш коректно було б вказати саме на повноваження Кабінету Міністрів України проводити державну інформаційну політику. Така позиція зумовлена авторським підходом до розуміння державної інформаційної політики, що наводився нами у попередніх наукових роботах.

Крім того, слід підкреслити, що на Кабінет Міністрів України покладається низка повноважень у різних сферах суспільного життя, зокрема, у сфері економіки та фінансів; правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина; зовнішньої політики; національної політики та обороноздатності; вдосконалення державного управління та державної служби. Так, напри-

клад, у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина під час формування та реалізації державної інформаційної політики Кабінет Міністрів України повинен вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина в усіх сферах суспільного життя, у тому числі і в інформаційній сфері, забезпечувати проведення відповідної державної правової політики. Що стосується сфери забезпечення обороноздатності держави та національної безпеки Кабінет Міністрів України уповноважений здійснювати заходи щодо зміцнення національної безпеки України, розробляти та затверджувати державні програми з цих питань, положення яких мають бути спрямовані на усунення загроз національній безпеці держави, у тому числі і загроз інформаційного характеру. Що стосується інших сфер, повноваженнями в яких наділений Кабінет Міністрів України, то вони не мають безпосереднього відношення до участі даного органу виконавчої влади у процесі формування, проте в їх рамках частково вживають заходи, спрямовані на реалізацію державної інформаційної політики за окремими напрямками.

У роботі вже зверталася увага, що Кабінет Міністрів України уповноважений вживати заходів щодо формування та реалізації зовнішньої та внутрішньої політики держави, зокрема в інформаційній сфері як самостійно, так і шляхом спрямування діяльності органів, що йому підпорядковані. На законодавчому рівні визначено, що Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного і державного життя, виконання Конституції та законів України, актів Президента України, додержання прав і свобод людини та громадянина [9]. Це стає можливим у результаті здійснення зазначеним органом різноманітних заходів організаційного характеру, зокрема таких, як створення та ліквідація органів виконавчої влади, які є суб'єктами формування (в межах наданих їм повноважень) та реалізації державної інформаційної політики; координація діяльності цих органів у сфері, що аналізується, здійснення контрольних заходів у цьому напрямі.

Як приклад організаційних заходів можна навести прийняття Кабінетом Міністрів України низки постанов, зокрема: «Положення про Державне агентство з питань електронного урядування» від 01.10.2014 № 492, «Питання діяльності Міністерства інформаційної політики» від 14.01.2015 № 2 тощо. У зазначених нормативно-правових актах закріплюються ключові питання діяльності відповідних суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України: визначається їх адміністративно-правовий статус; порядок взаємодії один із одним та з іншими суб'єктами, що реалізують свої повноваження у сфері, що аналізується; процедурні питання прийняття зазначеними суб'єктами відомчих нормативно-правових актів.

Діяльність Кабінету Міністрів України забезпечується за допомогою функціонування спеціальних робочих колегіальних органів – урядових комітетів, на які покладається обов'язок щодо створення необхідних умов для виконання урядових повноважень, координації дій органів виконавчої влади, попереднього розгляду проектів нормативно-правових актів, які подаються на розгляд Кабінету Міністрів України [10, с. 248]. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення урядових комітетів та затвердження їх посадового складу» від 11.05.2016 р. № 330 урядовим комітетом, уповноваженим сприяти Кабінетом Міністрів України щодо формування та реалізації державної інформаційної політики, є Урядовий комітет із питань соціальної політики та гуманітарного розвитку. До складу даного комітету входить Міністр інформаційної політики, який очолює Міністерство, що є одним із основних суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики.

Таким чином, можна дійти висновку, що діяльність Кабінету Міністрів України має бути спрямована на визначення базових засад розвитку інформаційного суспільства в Україні, шляхів запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у публічному секторі, зокрема освіти, науки, охороні здоров'я, культурі; конкретизацію перспективних напрямів активізації участі інституцій громадянського суспільства у глобальних процесах створення та використання світових інформаційних ресурсів; вироблення шляхів підвищення ефективності інституціонального механізму формування, координації та здійснення контролю за виконанням завдань розбудови інформаційного суспільства; обґрунтування необхідності активізації зусиль органів державної влади щодо запровадження електронного урядування, е-демократії, е-освіти, е-культури, е-економіки та е-медицини і вироблення пропозицій щодо конкретних кроків у цьому напрямі; визначення проблем та ризиків, пов'язаних з інформаційною безпекою (зокрема, щодо захисту державних інформаційних ресурсів); формування сучасної інформаційної інфраструктури та закріплення тих заходів, які слід здійснити у цьому напрямі; формулювання пріоритетів діяльності щодо забезпечення інформаційної безпеки; визначення шляхів оптимізації інформаційних ресурсів звернень громадян та реєстраційного обліку фізичних осіб; внесення конкретних пропозицій щодо забезпечення законності та правопорядку в державі, зокрема, у сфері протидії злочинності шляхом протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Як один із пріоритетних кроків із боку Кабінету Міністрів України в напрямі створення належних умов для реалізації державної інформаційної політики слід вважати визначення шляхів забезпечення зба-

лансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності та результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості (особлива увага у даному напрямі має приділятися питанням захисту національного інформаційного простору шляхом передбачення окремих заходів у Державному бюджеті).

Наступний суб'єкт формування та реалізації державної інформаційної політики – Президент України, який займає особливе місце в системі таких суб'єктів. Це зумовлено тим, що він не належить до жодної з гілок влади (звісно, за колом наданих йому повноважень його діяльність знаходиться у тісному зв'язку з функціонуванням органів виконавчої влади і здійснюється переважно в індивідуальній формі) [10, с. 212].

Відповідно до законодавства Президент України як глава держави здійснює загальне керівництво у сфері національної безпеки України [11], у тому числі і в інформаційній сфері. Зазначене керівництво знаходить свій прояв, зокрема, в результаті прийняття Президентом України нормативно-правових актів, положеннями яких визначаються ключові напрями державної інформаційної політики, деталізуються повноваження окремих суб'єктів формування та реалізації такої політики, окреслюються проблемні моменти та шляхи їх усунення.

Аналіз нормативно-правових актів, прийнятих главою держави, дозволяє дійти висновку, що їх положеннями визначається процедура створення національної системи кібербезпеки; деталізуються перспективні шляхи посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби із кіберзагрозами воєнного характеру, кібершпигунством, кібертероризмом та кіберзлочинністю, поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері; визначається коло заходів щодо забезпечення кіберзахисту державних електронних інформаційних ресурсів; акцентується увага на перспективних шляхах розвитку та удосконалення системи державного контролю за станом захисту інформації, а також системи незалежного аудиту інформаційної безпеки, запровадженні міжнародних стандартів із питань кібербезпеки та кіберзахисту; встановлюється механізм надання доступу до публічної інформації всім категоріям громадян, у тому числі з обмеженими фізичними можливостями. Особлива увага приділяється питанням здійснення в районах проведення антитерористичної операції на Сході держави заходів щодо забезпечення безпеки і здоров'я журналістів, телеоператорів, інших працівників засобів масової інформації.

Зважаючи на значну кількість завдань, покладених на нього, Президент України уповноважений створювати відповідні органи, діяльність яких носить консультативний, допоміжний або дорадчий характер за окремими напрямами діяльності голови держави та спрямована на здійснення управлінського впливу на суспільні процеси, що відбуваються у різноманітних сферах життєдіяльності суспільства та держави, у тому числі і в інформаційній сфері. Значення цих органів у механізмі державного управління полягає в тому, що завдяки їх існуванню, спираючись на них, Президент здійснює державну владу, виконує покладені на нього повноваження, досягає поставлених перед ним суспільством цілей тощо [12, с. 96]. За допомогою зазначених органів Президент України реалізовує надані йому повноваження, тобто створюються необхідні умови для функціонування цілісного механізму президентської влади.

Особливу увагу хотілося б звернути на Раду національної безпеки і оборони України. Незважаючи на те, що Рада національної безпеки і оборони України є координаційним органом із питань національної безпеки і оборони, створеним при Президентові України, цей орган також можна віднести до числа суб'єктів формування та реалізації державної інформаційної політики. По-перше, це зумовлено тим, що загрози національній безпеці можуть мати місце в інформаційній сфері, що власне і зумовлює необхідність приділення Радою національної безпеки і оборони особливої уваги даному аспекту забезпечення національної безпеки. По-друге, в результаті аналізу сфери компетенції Ради національної безпеки і оборони можна виокремити низку функцій, що мають безпосереднє відношення до участі у формуванні та реалізації державної інформаційної політики. Так, функціями Ради національної безпеки і оборони України є: а) визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у політичній, економічній, соціальній, воєнній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах; б) формування кола заходів політичного, економічного, соціального, воєнного, науково-технологічного, екологічного, інформаційного та іншого характеру відповідно до масштабу потенційних та реальних загроз національним інтересам України, а також створення умов для їх реалізації; в) забезпечення і контроль за надходженням та опрацюванням необхідної інформації, її збереженням, конфіденційністю та використанням в інтересах національної безпеки України, аналізу на її основі стану і тенденцій розвитку подій, що відбуваються в Україні і в світі, визначення потенційних та реальних загроз національним інтересам України [13]. Також на Раду національної безпеки і оборони України покладається обов'язок ретельного аналізу геополітичної обстановки, змін, що в ній відбуваються, за результатами чого Президентові України вносяться пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України та Воєнної доктрини України [11], зокрема, в частині забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері (кібербезпеки).

З метою сприяння Раді національної безпеки і оборони України у виконанні покладених на неї завдань створено консультативно-дорадчий орган – Міжвідомчу комісію з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки. На законодавчому рівні передбачено, що зазначений орган здійснює аналіз стану і можливих загроз національній безпеці України в інформаційній сфері; аналіз здійснення галузевих програм і виконання заходів, пов'язаних із реалізацією міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади державної політики в інформаційній сфері [14]. В результаті це дозволить виробити на загальнодержавному та регіональному рівнях низку системних заходів, спрямованих на оптимізацію інформаційної політики України, якісну реалізацію комплексної стратегії розвитку національного інформаційного простору з наступним входженням України у світовий інформаційний простір.

Ще одним органом, діяльність якого спрямована на оперативне, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Ради національної безпеки і оборони України, є Національний координаційний центр кібербезпеки. Основними завданнями цього Центру є: аналіз стану кібербезпеки; участь у розробленні галузевих індикаторів стану кібербезпеки; прогнозування та виявлення потенційних та реальних загроз у сфері кібербезпеки України; розроблення концептуальних засад та пропозицій щодо забезпечення кібербезпеки держави, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення і усунення чинників, які формують потенційні та реальні загрози у сфері кібербезпеки, підготовка проєктів відповідних програм та планів щодо їх попередження та нейтралізації; участь у забезпеченні розроблення і впровадження суб'єктами забезпечення кібербезпеки механізмів обміну інформацією, необхідною для організації реагування на кібератаки і кіберінциденти, усунення їх чинників та негативних наслідків; здійснення моніторингу стану розроблення та впровадження національних стандартів і технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих зі стандартами ЄС і НАТО та ін. [15]. Хотілося б підкреслити, що з урахуванням антитерористичної операції, що відбувається на Сході держави, особливу увагу Національний координаційний центр кібербезпеки має приділяти питанням координації діяльності підрозділів кібербезпеки Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та приведення їх у готовність до виконання завдань в умовах особливого періоду, в умовах воєнного, надзвичайного стану і під час виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України. Це дозволить налагодити ефективну взаємодію суб'єктів сектору безпеки і оборони, діяльність яких спрямована також і на виявлення та усунення різноманітних загроз в інформаційній сфері.

У результаті аналізу основних завдань, покладених на Раду національної безпеки і оборони України, які набули особливої актуальності останнім часом, можна дійти висновку, що одним із пріоритетних напрямів діяльності Ради національної безпеки і оборони слід визнати визначення стану інформаційної агресії, у разі загрози якої має бути введений спеціальний правовий режим захисту інформаційного простору держави.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що особливістю загальних суб'єктів формування державної інформаційної політики є те, що вони безпосередньо беруть участь у визначенні стратегічних національних інтересів України в інформаційній сфері, виробленні системи заходів щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері. Зазначені суб'єкти в рамках формування державної інформаційної політики беруть участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, положення яких регулюють механізм забезпечення національних інтересів в інформаційній сфері, особливості забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки (зокрема, законів України, указів Президента України, державних програм та доктрин, міжнародних договорів, інших нормативних актів і документів із питань інформаційної безпеки України); вживають заходів щодо вироблення дієвого механізму координації діяльності всіх суб'єктів і здійснення контролю за належним виконанням покладених на них обов'язків у сфері реалізації державної інформаційної політики. Таким чином, на вищі органи державної влади України покладається обов'язок щодо розвитку нормативно-правової бази для регулювання процесів становлення та функціонування інформаційного простору і його захисту від зовнішніх загроз та її гармонізація з нормами міжнародного права, вимогами міжнародного співробітництва, нормами і стандартами Європейського Союзу; розробка та реалізація ефективної державної інформаційної політики з метою розвитку національного інформаційного простору та гармонізації системи управління і координації між суб'єктами, які реалізують державну інформаційну політику та державну політику в сфері інформаційної безпеки [16]. Від ефективності діяльності зазначеної групи суб'єктів щодо формування державної інформаційної політики безпосередньо залежить охорона та захист основних прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави в інформаційній сфері, недопущення настання зовнішніх та внутрішніх загроз у цій сфері та мінімізація їх негативного впливу, що в результаті має призвести до стабільного розвитку національного інформаційного простору.

Слід підкреслити, що під час формування державної інформаційної політики шляхом вироблення відповідної нормативно-правової бази загальні суб'єкти повинні особливу увагу приділяти

питанням запровадження постійного моніторингу впливу на національну безпеку процесів, що відбуваються в інформаційній сфері, за результатами якого повинні прийматися рішення про вжиття відповідних заходів реагування.

Список використаних джерел:

1. Безпалова О.І. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення реалізації правоохоронної функції держави / О.І. Безпалова // Науковий вісник Ужгородського національного університету // Серія «Право». – 2015. – № 34. – С. 46–50.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс) : [підручник] / О.Ф. Скакун. – Видання 2-е, перероблене і доповнене. – Харків : Еспада, 2009. – 752 с.
4. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23.02.2006 № 3475. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>.
5. Безпалова О.І. Административно-правовая характеристика субъектов реализации и правоохранительные функции государства / О.И. Безпалова // Научно-методический журнал (Кыргызской Республики) «Право и политика». – 2015. – № 2. – С. 56–62.
6. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04.04.1995 № 116. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80>.
7. Комітет із питань інформатизації та зв'язку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://komit.rada.gov.ua/news/pro_komitet/72756.html.
8. Комітет із питань національної безпеки і оборони. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art_id=51535&cat_id=45406.
9. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
10. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія / О.І. Безпалова. – Х. : НікаНова, 2014. – 544 с.
11. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
12. Бодрова І.І. Система допоміжних органів при Президентові України / І.І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 3. – С. 94–104.
13. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>.
14. Про Міжвідомчу комісію з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України : Указ Президента України від 22.01.2002 № 63. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/63/2002>.
15. Про Національний координаційний центр кібербезпеки : Указ Президента України від 07.06.2016 № 242. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/242/2016>.
16. Концепція забезпечення інформаційної безпеки держави : проект. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mip.gov.ua/done_img/d/30-project_08_06_15.pdf.